

УДК 314.15-057.875(438=161.2)“20”:378.091(438)

DOI 10.69550/3041-1467.6.326249

Василь ГУЛАЙ

доктор політичних наук, професор завідувач кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка», вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна, індекс 79013 (vasyl.v.hulai@lpnu.ua)

ORCID: 0000-0002-7609-7967

Researcher ID: KIA-4169-2024

Ірина ОХОТА

асистентка кафедри міжнародної інформації, Національний університет «Львівська політехніка», вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна, індекс 79013 (iryna.y.okhota@lpnu.ua)

ORCID ID: 0009-0000-0283-1869

Vasyl HULAI

PhD hab. (Political Sciences), PhD (History), Professor, Head of Department of International Information, Lviv Polytechnic National University, 12 S. Bandery Str., Lviv, Ukraine, postal code 79013 (vasyl.v.hulai@lpnu.ua)

Iryna OKHOTA

Assistant Professor at the Department of International Information, Lviv Polytechnic National University, 12 S. Bandery Str., Lviv, Ukraine, postal code 79013 (iryna.y.okhota@lpnu.ua)

Бібліографічний опис статті: Гулай, В., Охота, І. (2025). Динаміка та структура освітньої міграції українських студентів до Польщі (2013 – 2021). *Axis Europae*, 6, 44–56. doi: 10.69550/3041-1467.6.326249

Bibliographic Description of the Article: Hulai, V., & Okhota, I. (2025). Dynamika ta struktura osvithnoi mihratsii ukrainskykh studentiv do Polshchi (2013 – 2021) [Dynamics and structure of educational migration of ukrainian students to Poland (2013 – 2021)]. *Axis Europae*, 6, 44–56. doi: 10.69550/3041-1467.6.326249 [in Ukrainian].

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО ПОЛЬЩІ (2013 – 2021)

Анотація. *Мета статті* – дослідити динаміку чисельності та структуру освітньої міграції з України для здобуття вищої освіти в період 2013 – 2021 рр. *Хронологічні межі* роботи охоплюють період від початку Євромайдану в Україні та кінця 2021 р., що передував повномасштабній російській агресії як чинники, які помітно вплинули на зростання освітньої міграції українських студентів до Польщі. *Методологія дослідження* ґрунтується на принципах науковості, об'єктивності,

системності й міждисциплінарності, що уможливили використати засади статистичних методів для комплексного аналізу критичної інтерпретації української та польської історіографії проблеми й джерел. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що вперше у вітчизняному суспільнознавстві комплексно розкрито причини, характер та наслідки зростання кількості українських студентів у Польщі в період складних внутрішніх соціально-економічних й політичних процесів й розгортання гібридної війни Російської Федерації проти України через анексію Автономної Республіки Крим й м. Севастополь та фактичну окупацію окремих районів Донецької й Луганської області квазідержавними російськими утвореннями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка». **Висновки.** Отже, обґрунтовано показано, що помітне зростання чисельності й структури українських студентів у закладах вищої освіти Польщі в період 2013 – 2021 рр. зумовлювалося комплексом причин внутрішнього й зовнішнього характеру. Чільний вплив на збільшення абсолютної й відносної частки української освітньої міграції в Польщі в окреслений період, безумовно, мали причини соціально-економічного характеру, політична нестабільність та тимчасова окупації частини України Росією. Водночас варто окремо вказати, як на стимулюючі заходи освітньої політики Республіки Польщі початку 2010-х рр, що зробили польські державні університети й академії особливо привабливими для українських абітурієнтів, так і на маркетингові інструменти їхнього залучення до численних приватних закладів вищої освіти цієї країни. Можемо говорити про формування певних осередків українського студентства у Варшаві, академічних центрах прикордонних з Україною польських воєводств та окремих інших міст. Проаналізовані результати емпіричних досліджень польських учених дають змогу докладніше розкрити внутрішню структуру українського студентства в Польщі та шляхи адаптації до нових соціально-економічних, побутових, культурно-ментальних умов як навчання, так і паралельного для багатьох працевлаштування й роботи в польських фірмах. Закладені в період 2013 – 2021 рр. засади сучасної української освітньої міграції в Польщі набули розширення зі зміною її структури після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 р., що варте окремого дослідження.

Ключові слова: Польща, Україна, освітня міграція, студенти.

DYNAMICS AND STRUCTURE OF EDUCATIONAL MIGRATION OF UKRAINIAN STUDENTS TO POLAND (2013 – 2021)

Abstract. The aim of the article is to investigate the dynamics and structure of educational migration from Ukraine for higher education during 2013 – 2021. **The chronological scope** of the work covers the period from the beginning of Euromaidan in Ukraine to the end of 2021, which preceded the full-scale Russian aggression as factors that significantly influenced the growth of educational migration of Ukrainian students to Poland. **The research methodology** is based on the principles of scientific approach, objectivity, systematicity, and interdisciplinarity, which allowed the use of statistical methods for comprehensive analysis and critical interpretation of Ukrainian and Polish historiography of the problem and sources. **The scientific novelty** of the work lies in the fact that for the first time in domestic social sciences, it comprehensively reveals the causes, nature, and consequences of the increasing number of Ukrainian students in Poland during a period of complex internal socio-economic and political processes and the unfolding of the

*Russian Federation's hybrid war against Ukraine through the annexation of the Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol, and the actual occupation of certain districts of Donetsk and Luhansk regions by quasi-state Russian formations «Donetsk People's Republic» and «Luhansk People's Republic». **Conclusions.** Thus, it is substantiated that the notable increase in the number and structure of Ukrainian students in Polish higher education institutions during 2013 – 2021 was caused by a complex of internal and external factors. The primary influence on the increase in absolute and relative share of Ukrainian educational migration to Poland during this period was undoubtedly due to socio-economic reasons, political instability, and temporary occupation of parts of Ukraine by Russia. However, it is worth noting separately both the stimulating measures of the Republic of Poland's educational policy in the early 2010s, which made Polish state universities and academies particularly attractive to Ukrainian applicants, and the marketing tools for their recruitment to numerous private higher education institutions in this country. We can speak about the formation of certain centers of Ukrainian students in Warsaw, academic centers in Polish voivodeships bordering Ukraine, and some other cities. The analyzed results of empirical research by Polish scholars allow for a more detailed revelation of the internal structure of Ukrainian students in Poland and their ways of adapting to new socio-economic, living, cultural, and mental conditions of both studying and, for many, parallel employment and work in Polish companies. The foundations of modern Ukrainian educational migration to Poland laid during 2013 – 2021 found their expansion with the change in its structure after the beginning of the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine on February 24, 2022, which warrants separate research.*

Key words: Poland, Ukraine, Educational Migration, Students.

Актуальний та постановка проблеми. Пропонована тема дослідження є актуальною в науково-методологічному та прикладному контекстах, дозволяючи узагальнити попередній досвід освітньої міграції українських студентів до Польщі та сформувані теоретико-емпіричну основу як для дослідження нового етапу цього процесу після початку широкомасштабної агресії Російської Федерації проти України, так й для надання рекомендацій щодо реагування у системі освітньої політики нашої держави в умовах військового стану та прогнозованої післявоєнної відбудови.

Джерельна та історіографічна база дослідження. Проблематика новітньої освітньої міграції українських студентів до Польщі, серед іншого, викликає зацікавлення викладачів (Гулай, Дмитришин, 2019) та здобувачів вищої освіти (Хрущ, 2020) кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка».

Шукаючи освітні відповіді на розгортання неоголошеної російської агресії після анексії Автономної Республіки Крим й м. Севастополь та створення в окремих районах Донецької й Луганської областей квазідержавних утворень «Донецька народна республіка» й «Луганська народна республіка» співавтор пропонованого дослідження ще вісім років тому звертався до досвіду польської вищої освіти у сфері національної безпеки (Гулай, 2017; Гулай, 2017).

У основу пропонованого дослідження покладено узагальнення української й польської історіографії програми та опрацювання статистичних даних, які вперше вводяться до дискурсу вітчизняної галузі соціальних наук.

Методологія дослідження ґрунтується на принципах науковості, об'єктивності, системності й міждисциплінарності, що уможливили використання засад статистичних

методів для комплексного аналізу критичної інтерпретації української та польської історіографії проблеми й джерел.

Мета статті – дослідити динаміку чисельності та структуру освітньої міграції з України для здобуття вищої освіти в період 2013 – 2021 рр.

Відповідно до поставленої мети необхідно розв'язати такі дослідницькі **завдання**:

- визначити теоретичні основи сучасної освітньої міграції;
- охарактеризувати проблеми формування контингенту здобувачів вищої освіти університетів й академій Польщі після вступу країни до Європейського Союзу;
- проаналізувати динаміку чисельності іноземних студентів у Польщі загалом та українців насамперед;
- вказати на основні особливості регіональної та інституційної структури українських студентів у Польщі в кризовий період новітньої історії України – 2013 – 2021 рр.;
- виявити основні проблеми української освітньої міграції у Польщі в окреслений період.

Хронологічні межі роботи охоплюють період від початку Євромайдану в Україні та кінця 2021 р., що перебував повномасштабній російській агресії як чинники, які помітно вплинули на зростання освітньої міграції українських студентів до Польщі.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше у вітчизняному суспільнознавстві комплексно розкрито причини, характер та наслідки зростання кількості українських студентів у Польщі в період складних внутрішніх соціально-економічних й політичних процесів й розгортання гібридної війни Російської Федерації проти України через анексію Автономної Республіки Крим й м. Севастополь та фактичну окупації окремих районів Донецької й Луганської області квазідержавними російськими утвореннями «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка».

Виклад основного матеріалу. Засадничим теоретичним положенням можна сформулювати розуміння сутності освітньої міграції як масового соціокультурного явища, пов'язаного з переміщенням людей за межі регіону чи країни постійного проживання з метою підвищення освітнього рівня, здобуття нових знань (Гринькевич, 2013, с. 256).

Вітчизняні автори окремо зауважують, що освітню міграцію потрібно розглядати як інтенсивний ресурс для розвитку її інноваційного і культурного потенціалів. До основного позитивного результату освітньої міграції варто віднести: можливість через підготовлені кадри долучитися до новітніх освітніх технологій, знань та інновацій. Основні негативні наслідки освітньої міграції пов'язані з неповерненням у країну мешкання мігрантів, які здобули освіту за кордоном. Тільки здійснення міграційної політика буде спроможне пом'якшувати асиметрію між негативними й позитивними наслідками міграційних процесів (Беззубко, Топчій, 2020, с. 222).

Польські університети, особливо приватні, свого часу відчули спад вступників через демографічну яму минулих років та виїзд молоді за кордон. Шукаючи альтернативне джерело фінансування, вони почали виходити на закордонний ринок, зокрема український (Черба, Тоболь, 2017, с. 71). Тенденція до різкого зменшення кількості студентів особливо виразною простежується у Польщі від 2010-х рр. Так,

якщо в 2007 – 2008 н. р. їх налічувалося 1937,4 тис., то за десять років – у 2017–2018 н.р., в було тільки 1291,9 тис., або на третину менше (Szkolnictwo, 2018).

На цьому тлі кількість українських студентів хоч й зростала, але залишалася помітно незначною серед усього студенства Польщі. Так, якщо в 2005 – 2006 н. р. їх було 1989 осіб (19,7 % усіх іноземних студентів), то вже в 2012 – 2013 н. р. це число зросло в 4,9 рази до 9747 осіб (33,41 %) (Малиновська, 2018).

За вихідні можна взяти до уваги результати дослідження Центру обробки інформації OPI, відповідно до яких, якщо 2014 р. в Польщі, навчалось 41463 іноземних студентів (зокрема на освітніх програмах I-го (бакалаврського) рівня – 25138, II-го (магістерського) – 9202, однорічних магістерських студіях – 7423), то в 2021 р. їхня чисельність зросла до 75069 (відповідно – до 55136, 18730, 1203 за вказаними вище групами), або на понад 81 % (Cudzoziemcy, 2022).

Часткового розв'язати цю проблему через спрощення отримання дозволу на проживання з метою здобуття вищої освіти мав Закон про іноземців від 2013 р., що став одним із ключових кроків в адаптації міграційної політики до свідомого приваблення іноземних студентів, які б навчалися у Польщі і – що особливо важливо – працювали у країні після закінчення університету (Грач, Пилат, 2018).

Також з 1 травня 2015 р. всі студенти, що навчаються на програмах денної форми або на докторантурі, мають право працювати без дозволу на роботу (це стосується також студентів з візою і без дозволу на проживання). Це правило також може заохочувати здобувати освіту в Польщі, оскільки вже під час навчання студенти можуть здобувати досвід роботи в польських компаніях. Додатковим заохоченням можна назвати простий доступ до послуг закладів охорони здоров'я, який отримують іноземні студенти, застраховані в Національному фонді здоров'я (Грач, Пилат, 2018).

Інший правовий принцип, який мотивував багатьох громадян польського походження, зокрема з України, навчатись у Польщі, – це правило, згідно з яким іноземці, що мають право на безкоштовну освіту (наприклад, власники Карти поляка), також мають право на державну стипендію. Існує кілька типів грантів та стипендій, доступних для українців, що належать до цієї категорії (Грач, Пилат, 2018).

Деякі українці, що мігрують до Польщі, мають польське коріння і відтак мають право на так звану Карту поляка. Для цієї групи існує окремий статистичний звіт, який показує, що в 2012 р. було прийнято 1570 студентів із Картою поляка, в 2013 – 1993, в 2014 – 2549, у 2015 – 3616 (Грач, Пилат, 2018). Ці дані демонструють помітне зростання у кількості українців-студентів у Польщі після Євромайдану й Революції Гідності 2013 – 2014 рр. та розгортання «гібридної війни» Російської Федерації проти України.

Попередньо підсумовуючи, в другій декаді 2000-х рр. найбільше зростання української освітньої міграції у Польщі спостерігалось у період революційних подій в Україні та початку неоголошеної агресії Російської Федерації, що призвела до анексії Автономної Республіки Крим та м. Севастополі і фактичної окупації неї окремих районів Донецької та Луганської областей під контролем квазідержавних терористичних організації «Донецька народна республіка» та «Луганська народна республіка»: 2013 – 2014 н. р. в Польщі навчалось 15123 українських студентів (42,03 % усіх іноземних студентів) та наступного 2014 – 2015 н. р. – вже 23392 (відповідно – 50,7 %) (Малиновська, 2018).

При цьому, у вже згаданому 2013–2014 н. р. у Польщі налічувалося всього 1549877 студентів, з яких на іноземних припадало тільки 2,32 % (Szkoly, 2013).

Зокрема, серед 35983 іноземних студентів найбільшими за представництвом були вихідці з України – 15123 осіб, або 42,03 % усіх іноземних студентів, Білорусі – 3743, або 10,4 %, Норвегії – 1580, або 4,39 %, Іспанії – 1361, або 3,78% та Швеції – 1251, або 3,48 %.

Уже наступного 2015–2016 н. р., хоча в Польщі навчалось ще менше студентів (1405133 осіб), але на іноземних припадало вже 4,07 % (Szkoly, 2015). Зокрема, з-поміж 57119 іноземних студентів, громадян України налічувалося 30589 осіб, або 53,55 % усіх іноземних студентів, Білорусі – 4615, або 8,08 %, Норвегії – 1581, або 2,77 %, Швеції – 1291 осіб, або 2,26 %, Туреччини – 1205, або 2,11 %.

Цікавим видається аналіз регіональної та інституційної структури помітного зростання українських студентів у Польщі, на прикладі прикордонного Люблінського воєводства в 2013 – 2014 н. р. Так, того року у 15 закладах вищої освіти Люблінщини навчалось 3982 студенти, що було 23,1 % (Szkolnictwo, 2014). Частка іноземців серед усіх студентів становила 4,7 %. Зокрема, найбільше частка припадала на громадян України – 56,5 % загальної кількості іноземних студентів, Білорусі – 7,4 %, Тайваню – 6,9 %, США – 4,9 % та Норвегії – 4,1%.

Щодо розподілу українських студентів у розрізі окремих закладів вищої освіти, то в найбільшому університеті воєводства – Університеті Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (Uniwersytety Marii Curie-Skłodowskiej) вони становили 80,1 % іноземних студентів, другому за чисельністю університету Люблінщини – Люблінському Католицькому Університеті (Katolickim Uniwersytecie Lubelskim – 40,6 %, а натомість – у Державній Вищій Професійній Школі ім. Ш. Шимоновича в Замості (Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Sz. Szymanowica w Zamościu) – 99,7% (Szkolnictwo, 2014).

Проте вже на 1 квітня 2020 р. в згаданому Університеті Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (Uniwersytety Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) навчалось 1022 громадянина України, у 2021 р. – 890, а на кінець червня 2023 р. – 701 студент, що становило 51,13 % від усіх 1371 іноземних студентів цього закладу вищої освіти (Gergało-Dąbek, 2024, р. 12), що може свідчити про помітну зміну структури зосередження українських студентів із колись пріоритетних східних прикордонних міст на заклади вищої освіти в інших воєводствах Польщі.

У продовження аналізу регіональної та інституційної структури української освітньої міграції до Польщі то, наприклад, 2015 – 2016 н. р. у Краківській Академії імені Анджея Фрича Моджевського (Krakowskiej Akademii Frycza Modrzewskiego) у навчалось 2140 іноземних студентів із 31 країни, з яких 2034, або понад 95 % – приїхали з України (Rokicki, 2017, s. 57).

На думку польського дослідника, з точки зору університету, навчання іноземців, хоч і не знімало з нього відповідальності за навчання 106 студентів з інших країн, очевидно, орієнтоване на громадян України. Це стосується не тільки Краківської академії, але й взагалі навчання іноземців у Польщі (Rokicki, 2017, s. 57).

Водночас, однак, їхня видима концентрація на деяких університетах викликає зворотну реакцію – рефлекс протидії, на зростаючу хвилю націоналістичних настроїв, спрямованих проти нібито українізації польських університетів (Rokicki, 2017, s. 92).

Для глибшого розуміння причин, характеру та наслідків зростання української освітньої міграції до Польщі варто користуватися результатами емпіричних досліджень. Наприклад, польський науковець П. Длугош в 2015 р. та 2017 р. провів, очевидно, наймасштабніше соціологічне опитування українських студентів у межах

двох польських регіонів, залучивши до нього 606 осіб. Так, у 2015 р. було опитано 104 респонденти, які навчалися у Державній Вищій Східноєвропейській Школі в Перемишлі (Państwowej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu) та 146 – Вищій Школі Інформатики та Управління у Ряшеві (Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie). Через два роки було опитано 110 осіб у вже згаданих в Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu, 113 – Wyższej Szkole Zarządzania i Informatyki w Rzeszowie, а також 39 осіб з Краківської Академії імені Анджея Фрича Моджевського (Krakowskiej Akademii Frycza Modrzewskiego) та 94 студенти Педагогічного Університету в Кракові (Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie) (Długosz, 2018, s. 77).

Основним підсумком опитування став висновок, що навчання у Польщі розглядається українськими студентами як інвестиція в освіту, яка в майбутньому принесе прибуток. Польщу обрано як країну призначення, тому що вона користується хорошою репутацією серед українців, а вартість життя та навчання нижча, ніж у Західній Європі. На освітню еміграцію також впливають тенденції індивідуалізації, які виникають в українському суспільстві, яке переживає трансформацію (Długosz, 2018, s. 88).

При цьому, дослідження показують, що з-поміж іноземних студентів у Польщі українці є найбільшньою групою, а кошти для існування переважно отримують із сімей. На економічну ситуацію також негативно впливає низька вартість гривні порівняно з польським злотом. Найбільшою проблемою українських студентів у Польщі можна вважати проблеми із працевлаштуванням та можливістю заробити гроші на власне життя, помічають як у великих містах, так і в Підкарпатському воєводстві. Невеликі центри біля кордону з Україною приваблюють менш заможних студентів, найчастіше з польським корінням, які хочуть отримати диплом, щоб збільшити свої життєві шанси. У середніх містах можуть бути студенти, які сприймають освіту в Польщі як інструмент, який допоможе їм потрапити на Захід. Великі академічні центри, розташовані в мегаполісах, є важливим пунктом призначення для освітніх мігрантів. Вони пропонують високу якість життя, привабливі ринки праці та можливість реалізувати прагнення, пов'язані з сімейним щастям і кар'єрою (Długosz, 2018, s. 77).

Попри зменшення в 2017 – 2018 н. р. загальної кількості студентів у Польщі до 1291870 студентів Польщі абсолютна й відносна частка іноземних здобувачів вищої освіти зросла вже до 72743 осіб, або 5,63 % загальної кількості студентів (Szkolnictwo, 2018). Того року основна частина іноземних студентів зосереджувалася у Мазовецькому воєводстві (передовсім у столиці держави – Варшаві) – 22212 осіб, або 30,5 % усіх студентів-іноземців, Малопольському (основний осередок університетської освіти – м. Краків) – 8377, або 11,52 %, Люблінському (переважно у самому адміністративному центрі – Любліні) – 6922, або 9,52 %, Нижньосілезькому (найперше – у найбільшому місті Вроцлав) – 6675, або 9,18 %, Лодзькому (головний центр – місто Лодзь) – 5499, або 7,56 %, та Великопольському (передовсім у самій Познані) – 5231, або 7,19 %). При цьому найбільша частка іноземних студентів з-поміж усього студенства регіону (зокрема за рахунок значної частки українців) концентрувалася у Люблінському воєводстві – 9,67 %.

У розрізі країн походження студентів-іноземців 2017 – 2018 н. р.: Україна – 37,8 тис., або 52 % Білорусь – 6 тис., або 8,3 %, та Індія – тис., або 4,1 % (Szkolnictwo, 2018).

У наступному 2018 – 2019 н. р. у Польщі налічувалося ще менше студентів – 1230254 осіб, з-поміж яких 78259 – іноземних, або вже 6,44 % (Szkolnictwo, 2019).

Лідерство за кількістю іноземних студентів зберігало столичне Мазовецьке воєводство – 24266, або 31,01 % від їхньої загальної кількості, а також відносно багато іноземних студентів навчалися в університетах та академіях Малопольського воєводства – 8198 осіб, або 10,48 %, або, Сілезького – 7439, або 9,51 %, або, Люблінського – 6980, або 8,92 % та Лодзького – 6200, або 7,92 %.

Представництво найбільших країн походження, порівняно із попередніми роками, помітно змінилося за рахунок зменшення частки студентів з інших держав Європейського Союзу на користь вихідців із України – 39,2 тис., або 50,1 %, Білорусі – 7,3 тис., або 9,3 % та Індії – 3,6 тис., або 4,3 % (Szkolnictwo, 2019).

У 2020 – 2021 н. р. з поміж 1215307 студентів польських закладів вищої освіти налічувалося 84672 іноземці, або 6,97 % (Szkolnictwo, 2021). Найбільша кількість іноземних студентів зберігалася у Мазовецькому воєводстві – 24498, або 28,93 % від їхньої загальної кількості, а потім вже у Лодзькому – 8246, або 9,74 %, Нижньосілезькому – 8126, або 9,6 %, Люблінському – 7898, або 9,33 % та Малопольському – 7896, або теж 9,33 %. При цьому у Люблінському воєводстві на іноземців припадало вже 11,7 %, або від загальної кількості усіх студентів цього регіону.

Якщо говорити у розрізі країн походження, то найбільшу частку серед студентів-іноземців у 2020 – 2021 н. р. надалі зберігали громадяни України (хоча вона й зменшувалася) – 38,5 тис., або 45,4 %, Білорусі – 9,7 тис. – 11,5 % та Індія – 2,6 тис., або 3 % (Szkolnictwo, 2021).

За даними Institute of International Education, чисельність українських студентів залишалася достатньо значною після офіційному завершенню пандемії COVID-19 та на передодні повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України: 2020 р. – 40698 осіб та 2021 р. – 39016 (Institute, 2024).

При цьому варто вказати, що між 2015 – 2016 н. р. та 2019 – 2020 н. р. загальна кількість студентів у Польщі зменшилася із 1405,1 тис. до 1204,0 тис. осіб (Szkolnictwo, 2023).

Таблиця 1.

Динаміка чисельності іноземних студентів у Польщі з найбільших країн походження (2016 – 2020 рр.)

Країна	2016 – 2017 н.р.	2017 – 2018 н.р.	2018 – 2019 н.р.	2019 – 2020 н.р.
Україна	34070	36726	39024	38545
Білорусь	4852	5741	7144	7834
Індія	2113	2863	3548	3345
Норвегія	1528	1440	1464	1418
Швеція	1213	1115	1035	851
Німеччина	1088	1156	1247	1399
Саудівська Аравія	856	794	695	589
Тайвань	750	811	856	977
КНР	682	1048	1174	1365
Литва	767	676	633	549

Підраховано на основі: (Біленька, 2021).

Уже 2022 – 2023 н. р. в Польщі кількість іноземних студентів зросла до 1223,63 тис. осіб, у т.ч. – 105,40 тис. іноземців, або 8,61 % (Szkolnictwo, 2023), що насамперед було зумовлене наслідками вимушеної міграції української молоді із початком 24

лютого 2022 р. широкомасштабної агресії Російської Федерації, що потребує окремого дослідження.

Підсумовуючи попередній (2013 – 2021) період навчання, побуту та активності українських студентів до Польщі не втратили актуальності раніше висловлені узагальнення про вагоме значення освітньої міграції з України до Польщі як для внутрішньо українських процесів, так й для реалізації завдань інтернаціоналізації польських вишів. Попри очевидні негативні наслідки для України, зокрема зумовлені державною політикою загалом та питаннями так званого реформування вищої освіти зокрема, не можна не враховувати позитивів не тільки особистісної самореалізації десятків тисяч молодих українців у Польщі, але й потенційних можливостей використання їхнього активізму для розвитку обох держав. Інтелект та перший професійний досвід багатьох наших студентів у Польщі має приносити користь не тільки цій державі, а й знаходити відповідні можливості реалізації в Україні (Гулай & Дмитришин, 2019, с. 51).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, обґрунтовано показано, що помітне зростання чисельності й структури українських студентів у закладах вищої освіти Польщі в період 2013 – 2021 рр. зумовлювалося комплексом причин внутрішнього й зовнішнього характеру. Чільний вплив на збільшення абсолютної й відносної частки української освітньої міграції в Польщі в окреслений період, безумовно, мали причини соціально-економічного характеру, політична нестабільність та тимчасова окупації частини України Росією. Водночас варто окремо вказати, як на стимулюючі заходи освітньої політики Республіки Польщі початку 2010-х рр., що зробили польські державні університети та академії особливо привабливими для українських абітурієнтів, так й на маркетингові інструменти їхнього залучення до численних приватних закладів вищої освіти цієї країни. Можемо говорити про формування певних осередків українського студентства у Варшаві, академічних центрах прикордонних з Україною польських воєводств та окремих інших міст. Проаналізовані результати емпіричних дослідження польських вчених дають можливість докладніше розкрити внутрішню структуру українського студентства в Польщі та шляхи адаптації до нових соціально-економічних, побутових, культурно-ментальних умов як навчання, так й паралельного для багатьох працевлаштування й роботи в польських фірмах. Закладені в період 2013 – 2021 рр. засади сучасної української освітньої міграції до Польщі знайшли розширення зі зміною її структури після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 р., що варте окремого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Беззубко, Л., Топчій, К. (2020). Освітня міграція в Україні. *Галицький економічний вісник*, 65 (4), 217–223.

Біленька, О. (2021). Рекордна кількість іноземних студентів в польських вишах: чи багато серед них українців. URL: https://zakordon.24tv.ua/rekordna-kilkist-inozemnih-studentiv-polskih-vishah-bagatosered_n1744252

Грач, К., Пилат, А., Сегеш Фрелак, Ю., Мішальська, Д., Лада, А. (2018). Українське студентство в Польщі: політики залучення, інтеграції та мотивація і плани студентства. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatyia-i-plany-studentiv/>

Гринькевич, О. (2013). Освітня міграція в Україні та світі: інституційне середовище та напрями державного регулювання. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, 3, 254–264.

Гулай, В. (2017). Магістерські освітні програми напрямку «Національна безпека» ВНЗ Республіки Польща крізь призму впровадження спеціальності 256 «Національна безпека» в непрофільних вузах України. *Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 24 листопада 2017 р., Київ. Національна академія прокуратури України, 1, 131–133.

Гулай, В. (2017). Перспективи підготовки в Україні магістрів спеціальності «Національна безпека» за програмами подвійних дипломів із провідними вузами Польщі: дилеми вибору спеціальності / спеціалізації. *Освіта і наука у сфері національної безпеки: проблеми та пріоритети розвитку*: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, 1 грудня 2017 р. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 121–124.

Гулай, В., Дмитришин, Н. (2019). Освітня міграція як «вікно можливостей»: українські студенти в Польщі у дилемах активізму. *Громадський активізм українських мігрантів Європи: згуртовані новими викликами*: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 24 жовтня 2019 р. Львів: Видавництво «Апріорі», 44–52.

Малиновська, О. (2018). Сучасна міграція українців до Польщі та пов'язані з нею виклики. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2018-02/migrats_Pol-fbd2a.pdf

Слободян, О., Стадний, Є. (2016). Українські студенти за кордоном: скільки та чому: CEDOS аналітичний центр-2016: URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainian-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu/>

Хрущ, З. (2020). Деякі питання освітньої міграції українців до Польщі. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини*: збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції. Вінниця, 24 квітня, 2020 р., 41–44.

Черба, В., Тоболь, Г., Мушкатьорова, Д. (2017). Причини освітніх міграцій українських студентів за кордон. *Інвестиції: практика та досвід*, 12, 68–72.

Cudzoziemcy na uczelniach w Polsce. (2022). URL: <https://radon.nauka.gov.pl/analizy/cudzoziemcy-na-uczelniach-w-Polsce-2022>

Długosz, P. (2018). Integracja ukraińskich studentów podejmujących naukę w Polsce. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 2 (168), 67–92.

Gergało-Dąbek, N. (2024). Ukrainian Students in Poland: Attitudes Towards Language, Identity, and Security (Case Study of Maria Curie-Skłodowska University). *Youth in Central and Eastern Europe*, 11(17), 12–23.

Institute of International Education. Project Atlas. Poland. URL: <https://www.iie.org/research-initiatives/project-atlas/explore-data/poland-2>

Kapera, I. (2017). Motywy wyboru i oczekiwania studentów z Ukrainy wobec kształcenia na kierunkach związanych z turystyką. *Turyzm*, 27(1), 19–23.

Rokicki, J. (2019). Migracja, studia i praca. Studenci z Ukrainy w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. *Intercultural Relations*, 3, 1(5), 57–94.

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2013/2014. URL: <https://lublin.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20132014,1,1.html>

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2017/2018 (dane wstępne). URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20172018-dane-wstepne,8,5.html>

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 (wyniki wstępne). URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20182019-wyniki-wstepne,8,6.html>

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2020/2021 (wyniki wstępne). URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20202021-wyniki-wstepne,8,7.html>

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2022/2023 (wyniki wstępne). <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20222023-wyniki-wstepne,8,9.html?pdf=1>

Szkoły wyższe i ich finanse w 2013 r. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finance-w-2013-r-,2,10.html>

Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html>

REFERENCES

Bezzubko, L., & Topchii, K. (2020). Osvitnia mihratsiia v Ukraini [Educational migration in Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Bulletin*, 65(4), 217–223. [in Ukrainian].

Bilenka, O. (2021). *Rekordna kilkist inozemnykh studentiv v polskykh vyshakh: chy bahato sered nykh ukraintsiv* [Record number of foreign students in Polish universities: how many Ukrainians are among them]. URL: https://zakordon.24tv.ua/rekordna-kilkist-inozemnih-studentiv-polskih-vishah-bagato-sered_n1744252 [in Ukrainian].

Hrach, K., Pylat, A., Sehesh Frelak, Yu., Mishalska, D., & Lada, A. (2018). *Ukrainske studentstvo v Polshchi: polityky zaluchennia, intehtatsii ta motyvatsiia i plany studentstva* [Ukrainian students in Poland: policies of engagement, integration and motivation and plans of students]. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehtatsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv/> [in Ukrainian].

Hrynkevych, O. (2013). Osvitnia mihratsiia v Ukraini ta sviti: instytutsiine seredovyshche ta napriamy derzhavnoho rehuliuвання [Educational migration in Ukraine and the world: institutional environment and directions of state regulation]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, 3, 254–264. [in Ukrainian].

Hulai, V. (2017). Mahisterski osviti prohrany napriamu «Natsionalna bezpeka» VNZ Respubliky Polshcha kriz pryzmu vprovadzhennia spetsialnosti 256 «Natsionalna bezpeka» v neprofilnykh vuzakh Ukrainy [Master's degree programs in the direction of “National Security” of universities of the Republic of Poland through the prism of the introduction of specialty 256 “National Security” in non-core universities of Ukraine]. *Stan ta perspektyvy reformuvannia sektoru bezpeky i oborony Ukrainy: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 24 lystopada 2017 r., Kyiv, Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy* [State and prospects for reforming the security and defense sector of Ukraine: materials of the international scientific and practical conference, November 24, 2017], (1), 131–133. [in Ukrainian].

Hulai, V. (2017). Perspektyvy pidhotovky v Ukraini mahistriv spetsialnosti «Natsionalna bezpeka» za prohramy podviinykh dyplomiv iz providnymy vuzamy

Polshchi: dylemy wyboru spetsialnosti / spetsializatsii [Prospects for training masters in Ukraine in the specialty “National Security” under double degree programs with leading universities in Poland: dilemmas of choosing a specialty / specialization]. *Osvita i nauka u sferi natsionalnoi bezpeky: problemy ta priorytety rozvytku: Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 1 hrudnia 2017 r., Ostroh* [Education and science in the field of national security: problems and priorities of development: Collection of scientific works based on materials of the International Scientific and Practical Conference, December 1, 2017, Ostroh], (pp. 121–124). Ostroh. [in Ukrainian].

Hulai, V., & Dmytryshyn, N. (2019). Osvitnia mihratsiia yak «vikno mozhlyvostei»: ukraïnski studenty v Polshchi u dylemakh aktyvizmu [Educational migration as a «window of opportunity»: Ukrainian students in Poland in dilemmas of activism]. *Hromadskyi aktyvizm ukraïnskykh mihrantiv Yevropy: zghurtovani novymy vyklykamy: Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 24 zhovtnia 2019 r.* [Public activism of Ukrainian migrants in Europe: united by new challenges: Collection of materials of the International Scientific and Practical Conference, October 24, 2019, Lviv], (pp. 44–52). Lviv: Vydavnytstvo «Apriori». [in Ukrainian].

Malynovska, O. (2018). *Suchasna mihratsiia ukraïntsiiv do Polshchi ta poviazani z neiu vyklyky* [Modern migration of Ukrainians to Poland and related challenges]. URL: https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2018-02/migrats_Pol-fbd2a.pdf [in Ukrainian].

Slobodian, O., & Stadnyi, Ye. (2016). *Ukraiïnski studenty za kordonom: skilky ta chomu: CEDOS analitychnyi tsentr-2016* [Ukrainian students abroad: how many and why: CEDOS analytical center-2016]. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukraiïnski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu/> [in Ukrainian].

Khrushch, Z. (2020). Deïaki pytannia osvitoï mihratsii ukraïntsiiv do Polshchi [Some issues of educational migration of Ukrainians to Poland]. *Travnevi studii: istoriia, mizhnarodni vidnosyny: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, 24 kvitnia, 2020 r.* [May studies: history, international relations: collection of materials of the International scientific conference, April 24, 2020], (pp. 41–44). Vinnytsia. [in Ukrainian].

Cherba, V., Tobol, H., & Mushkatorova, D. (2017). Prychyny osvitykh mihratsii ukraïnskykh studentiv za kordon [Reasons for educational migration of Ukrainian students abroad]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience, 12*, 68–72. [in Ukrainian].

Cudzoziemcy na uczelniach w Polsce. (2022). [Foreigners at universities in Poland]. URL: <https://radon.nauka.gov.pl/analizy/cudzoziemcy-na-uczelniach-w-Polsce-2022> [in Polish].

Długosz, P. (2018). Integracja ukraińskich studentów podejmujących naukę w Polsce [Integration of Ukrainian students taking up studies in Poland]. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny, 2* (168), 67–92. [in Polish].

Gergało-Dąbek, N. (2024). Ukrainian Students in Poland: Attitudes Towards Language, Identity, and Security (Case Study of Maria Curie-Skłodowska University). *Youth in Central and Eastern Europe, 11*(17), 12–23. [in English].

Institute of International Education. Project Atlas. Poland. URL: <https://www.iie.org/research-initiatives/project-atlas/explore-data/poland-2> [in English].

Kapera, I. (2017). Motywy wyboru i oczekiwania studentów z Ukrainy wobec kształcenia na kierunkach związanych z turystyką [Motives for choosing and expectations of Ukrainian students towards education in fields related to tourism]. *Turyzm, 27*(1), 19–23. [in Polish].

Rokicki, J. (2019). Migracja, studia i praca. Studenci z Ukrainy w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego [Migration, studies and work. Students from Ukraine at the Krakow Academy of Andrzej Frycz Modrzewski]. *Intercultural Relations*, 3, 1(5), 57–94. [in Polish].

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2013/2014 [Higher education in the academic year 2013/2014]. URL: <https://lublin.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20132014,1,1.html> [in Polish].

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2017/2018 (dane wstępne) [Higher education in the academic year 2017/2018 (preliminary data)]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20172018-dane-wstepne,8,5.html> [in Polish].

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2018/2019 (wyniki wstępne) [Higher education in the academic year 2018/2019 (preliminary results)]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20182019-wyniki-wstepne,8,6.html> [in Polish].

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2020/2021 (wyniki wstępne) [Higher education in the academic year 2020/2021 (preliminary results)]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20202021-wyniki-wstepne,8,7.html> [in Polish].

Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2022/2023 (wyniki wstępne) [Higher education in the academic year 2022/2023 (preliminary results)]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20222023-wyniki-wstepne,8,9.html?pdf=1> [in Polish].

Szkoły wyższe i ich finanse w 2013 r. [Higher schools and their finances in 2013]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finance-w-2013-r-,2,10.html> [in Polish].

Szkoły wyższe i ich finanse w 2015 r. [Higher schools and their finances in 2015]. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkoły-wyzsze-i-ich-finance-w-2015-r-,2,12.html> [in Polish].

*Стаття надійшла до редакції 7 грудня 2024 р.
Стаття рекомендована до публікації 21.03.2025.*